

БЕОГРАДСКЕ ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

ИЗЛАЗЕ НЕДЕЉНО ЈЕДАНПУТ НА ТАВАКУ

ЦЕНА ЗА СРБИЈУ:

НА ГОДИНУ . . . . . 6 дин.
НА ПОЛА ГОДИНЕ . . . . . 3 "
ЗА СТРАНЕ ЗЕМЉЕ НА ГОДИНУ . . . 9 дин.

УРЕДНИШТВО И АДМИНИСТРАЦИЈА

ЈЕ У ЗДАЊУ

ОПШТИНСКОГ СУДА

Цена је огласима 6 дин. пара од врсте!

Претплату ваља слати унутрицом на општински суд а све кореспонденције на уредника.

РУКОПИСИ НЕ ВРАЋАЈУ СЕ.

Неплаћена писма не примају се

ОБЈАВА

Према наређењу Г. команданта УП. пуковске команде окружне имају се рекрутовати сви младићи, који су у 1867 год. рођени.

Регрутна комисија почеће свој рад почетком августа ове године, и за то се позивају сви младићи како они, који су поменуте године рођени, тако и они који су до сада нађени, да су привремено неспособни.

Комисија могу доћи и неспособни задругари регрутови, како би се њихова неспособност на рок службе рекрутове применила, те да се избегну жалбе на рад комисије.

Од суда општине београдске Б. № 2345 10 Јула 1887 год. у Београду.

СЛУЖБЕНИ ДЕО

ИЗВЕШТАЈ

Велике комисије за оцену општини 6 оградској стечајно поднесених понуда за водоводе канале и осветлење варошко.

Цене изложене у поменутом прегледу, јесу из ранијих година и данас су још мање. Веће вароши плаћају воду још јевтиније као што се најбоље види из тога, што се у Минхену плаћа за 1^{m³} воде 6.25 д. п.

И ако изгледа да нам понуђачи нуде 1^{m³} воде много јевтиније, но што данас плаћамо, мора сваки који оцењује, поднесене понуде имати на уму: „да вода, која се буде довела у Београд модерним водоводом, — па био овај са грађан путем концесије или о општинском трошку, сасвим је све једно — мора бити бар сразмерно онолико исто јевтина као и у другим варошима које су са Београдом

најсличније, па да се постигне све оно, што се са највећим правом тражи и очекује од новог водовода.

А. г. Мале нуди средњој класи београдских грађана 1^{m³} воде по 2 д. као што она и данас плаћа, с том само разликом, што он тражи да му та средња класа плаћа толико за 1^{m³} савске воде — за коју и он сам не јамчи да ће бити сва добро филтрована — коју би морала употребљавати и за пиће, јер се данашњих чесама (изворника); које дају дневно просечно 400^{m³} дакле на сваког становника по 10 литара на 24 сахата, давао би он воду бесплатно, а у одређено време, само пукој сиротињи, али под теретним условима (тражећи да му сваки сиромашак донесе од општине уверење о сиромаштини) и то, опет само по 10 литара на душу за 24 сахата. Сву осталу воду са данашњих чесама (изворника) тражи да му се уступи бесплатно па да је он по скупе новце продаје. Према томе сиротиња себи никад имала скорашње воде. Ово што смо споменули за г. Малеа, траже у главном и остала два понуђача, што се најбоље види из одговарајућих чланака њихових понуда. Тако г. Фине и др, у чл. 31. вели и ово:

„Општина ће им исто тако уступити већ постојеће њезине инсталације с тим, да их они одржавају и оправљају ако хоће да се њима служе.

Они ће почети уживати ове инсталације онда кад радња нових одпочне.“ — А

Г. Јасински под 5 вели:

„За све време, докле се год јавне чесме, које сада постоје, буду одржавале, лица, која буду дошла, да на њима воду захватају, могу то чинити само са судовима, који хватају највише до десет литара, и, у сваком случају, општина ће формално забранити сваку продају воде, што се из ових чесама добијала буде.

Ако се општина једнога дана реши, да затвори горње чесме (које сада постоје) концесионар ће бити дужан да даје са својих чесама бесплатно воду сиротињи.

Ово давање воде вршиће се у време одређених дневних часова, али тако, да количина воде што се бесплатно даје, не може прећи преко десет литара дневно, рачунајући на једно лице. Сиротиња, која дође да тражи бесплатно воду, мора показати сертификат од општине.“

Да будући водовод са оваком скупом водом и оваквим давањем воде сиротињи, не може донети оне благодети, које се од њега очекују, може сваки увидети из онога што смо рекли о цени воде са хигијенског гледишта. Међу тим, треба добро имати на уму: да се концесије траже на 60 и 50 год; да будући водовод, са хигијенског гледишта, мора подмирити потребе свог београдског гра-

ђанства а не само једног извесног дела, и на послетку да сва три понуђача траже ове велике цене за сво време концесије дакле, да би Београд за време од 50 год. био лишен главних благодети једног модерног водовода.

С.) Што се свима трима понудама нуди водоводна мрежа која обухвата само један део Београда а под тешким условима за проширавање.

Да нам се нуди мала водоводна мрежа најбоље се види из тога: што нам г. Мале нуди око 25. а г. Јасински око 20 километара водоводних цеви, док међу тим дужина улица у данашњем Београду без Енглезовца износи преко 60. километара.

Истина, сва се три понуђача обвезују да прошире водоводну мрежу, али под тако тешким условима, да је то, с обзиром на скупоћу воде, скоро немогуће, јер би се ово проширавање имало извршити у оним крајевима вароши, у којима живи средња и сиротна класа, па би општина морала доплаћивати из своје благјне онај мањак од гарантоване суме за тај случај, и ону воду, коју би сиротиња у тим крајевима бесплатно трошила. Ово што ре космо, најбоље се види из овога што ћемо исписати из поднесених понуда:

У члану 7. г. Малеве понуде стоји ово:

„Концесионари ће сем тога бити обавезни да канализирају све улице у вароши, које нису овде предвиђене, али под условом да им буде осигурана потрошња 250 м³ на годину, за сво време концесије, на сваки сто метара нових канала. Но вишак потрошње на једном делу канала неће моћи бити пренет на друге делове да се на тај начин добије обавезна количина.

Обавеза да се изврши нова канализација и да се увелича моћ радионичина, важи само за првих тридесет година концесије.“

У члану 6. г. Финеве понуде стоји ово:

„За то је друштво ипак дужно, да изврши водовод и тамо, испод јавних путева, гди то није предвиђено у поменутом плану, онда, кад добије поруку било од стр не вароши било од приватних лица која би му осигурала дневну потрошњу од најмање једног кубног метра на педесет (50) метара дужине нових водовода, који се имају положити, а то је на сваки километар 7300 м³ или 5840 л. годишњег прихода.“

Г. Јасински говори, да ће водовод бити удешен тако, да се може по вољи проширивати, а не говори ништа о условима под којима би пристао на такво проширавање. Око тога би се пак могли увек рађати спорови између општине и њега.

Колико је важна величина водоводне мреже са хигијенског а и са финансијског гледишта, јасно је за свакога према ономе што је напред о томе речено; јер, какву би вајду имали од тога, што би један део београђана добио више воде, а више од две трећине, трпеле би поред тог водовода већу оскудицу у води но што је данас трпе, по што концесионари и са наших данашњих чесама (изворника) хоће да дају воду бесплатно само пукој сиротињи, и то само по 10 литара на душу за 24 сахата — као што смо то мало више показали — а сви би је остали морали куповати.

Д.) Што не треба давати апсолутно никакву гаранцију, према ономе шта смо о томе рекли у финансијском погледу на тражену гаранцију; а осим тога и за то: што дужина водоводне мреже и висока цена, по којој нам понуђачи нуде воду, искључују могућност да се достигне она годишња потрошња, односно бруто приход — који понуђачи траже.

Ако се испита: за што понуђачи траже да им се гарантује извесан годишњи бруто приход, видиће се: како су и они сами уверени да се због мале водоводне мреже, и високе цене, неће моћи трошити онолика количина воде колику они траже. Међу тим, они дају воду једној трећини Београда и траже да та трећина троши онолико, колико би требао да троши цео Београд. Према овако скупој цени, обвезују том гаранцијом и оне две трећине грађана по „палилули“ — „дорћолу“ и другим крајевима, који неће ни добијати воду из новог водовода, да доплате из својих кеса сву ону воду из под гарантоване количине, коју не би потрошила она једна трећина, што је била водом снабдевена.

Дали би могла и требала Београдска општина да гарантује онолики годишњи бруто приход, за колики се од ње тражи гаранција и да ли је право, да београђани плате онолику суму годишње за воду коју не би ни трошили, (јер као што смо показали, због мале водоводне мреже, водом би се могла фактички служити само једна трећина грађана) видеће се најбоље, ако се сравни годишњи бруто приход који би се морао понуђачима гарантовати, са стварним годишњим бруто приходом у неколико, једном већ поменутих вароши, и то, на неколико година после отварања њихових водовода.

Ради лакшег сравнивања, изнећемо прво годишње бруто приходе које траже г. г. понуђачи, па ћемо онда изложити колики су стварни годишњи бруто приходи у другим варошима

Тако:

Г. Финеве и другови у 35. члану њихове понуде веле:

„Варош ујемчава друштву дневну продају од најмање од осам стотина (800) кубних метара приватним лицима, т. ј. за потрошњу предвиђену у чл. 21,“ а то значи; да му гарантује, да ће приватни потрошити воде годишње (без оне воде, коју ће сиротиња и остали трошити из басена а коју мора општина плаћати по 50 д. п. 1-м³) најмање за 233.600 динара.

Г. Јасински тражи да му се гарантује годишње бруто приход од 150.000 динара, и тек, по што му се овај услов прими, пристаје да ступи у даље преговарање. Да он пак без ове гаранције неможе водовод ни градити, излази отуда што већ и по други пут нуди београдској општини воду под једним и истим горњим условом.

Г. Мале у свом 12 члану, између осталог вели и ово:

„Минимум суме коју ће варош имати да плаћа концесионарима за воду на мреже од 25 километара одређеној чл. 4. биће: 37.500. динара на годину за све време концесије.“

Ово пак, по нашем тумачењу значи: г. Мале тражи да му општина, за сво време концесије мора трошити годишње на поливање улица и испирање канала, воде, најмање за 37.500 динара, дакле, тражи да му општина плаћа сваке године за воду која јој је потребна за поливање улица

и испирања канала, више од 3.000 дуката, или за цело време концесије, до два милиона динара, а то је много више но што ће га цео водовод коштати.

У чл. 27 вели г. Мале:

„Кад количина воде продане приватнима пређе цифру од 250.000 (двеста педесет хиљада) кубних метара на годину, онда ће општина имати права на четвртину вишка од прихода на воду.“ а то значи: кад бруто приход од приватне потрошње пређе суму 175.000 динара, онда даје општини $\frac{1}{4}$ вишка преко ове суме. Другим речима г. Мале тражи годишњи бруто приход 212.500 динара па тек онда да добије и општина неки удео у добити.

Колики је годишњи бруто приход од водовода неколико вароши; које су по броју становништва најближе Београду, види се из ове таблице под Н.

Из ових седам у таблицу изложених примера, излази да годишње плаћа, у 7 побројаних вароши, једна душа за воду, просечно 1, 5, динара; а с обзиром на то, што нам испуњачи нуде фактички, водовод само за $\frac{1}{3}$ Београда, којим ће се служити, дакле само $\frac{1}{3}$ београдског становништва, тражи; г. Јасински да му у Београду свака душа плати годишње за воду најмање: 11. 25 дин. г. Мале тражи од сваке београдске душе, да му плати за воду годишње просечно; 15, 93 дин. а г. Фене тражи 18 дин. годишње од сваке душе. Каква грдна разлика између овога што се од нас тражи и онога што је у осталом свету.

Мислимо да је довољно и ово неколико примера — а да и не износимо и друге веће вароши, код којих су годишњи бруто приходи од водовода сразмерно мањи и од ових већ побројаних, па да сваки буде на чисто с' тим: да ли се може тражити од београђана, да плаћају за воду много више но што плаћају становници побројаних вароши.

Можда ће нам се рећи: па београђани плаћају воду данас још скупље, но што нам је понуђачи нуде. На то би имали да напоменемо и на овом месту: Да се цена воде која се доноси у сакама или путујама, нити може нити сме употребити за срањивање са ценама које нам се понудама нуде, јер се општи водоводи нарочито за то и граде да има доста и врло јевтине воде. У исто време, треба имати на уму: да данас живе од ношења воде око 200 сакација који плаћају дажбине и држави и општини, и сутра кад би се саградио водовод, изгубили би сви ти људи зараду, држава и општина извештан приход; а сва три понуђача траже да се ослободе државних и општинских дажбина.

Истина г. г. Мале и Јасински дају општини удела у добити али тек, пошто њихов годишњи бруто приход пређе суму која се ни за 10—15 год. неће достићи (према малој мрежи и високој цени); јер, кад у Халу а/С који има 60.419 становника, тек после 8 година достиже годишњи бруто приход суму од 95.000 дин код годишње потрошње воде од скоро 2,000.000 м³. колико ће требати времена па да се у Београду достигне минимални бруто приход од: 150.000 динара? Гди год се рационално ради и гди се пази на главне услове модерног водовода, ту се гледа да се бруто приход повећа само већом потрошњом, а ова да се изазове што нижом ценом воде. Код нас је овде противан случај јер се високом ценом тражи да створи претеран годишњи бруто приход, који је, због неколико пута већ побројаних узрока и мале водоводне мреже немогућ.

ТАБЛИЦА Н.

УПОРЕДНИ ПРЕГЛЕД

годишњег бруто прихода од водовода у неколико вароши које су по броју становника Београду најсличније.

НАЗИВ ВАРОШИ	Број ста- новника	годишња потрош- ња воде у cbm.	од бруто приход у динар.	ПРИМЕДБЕ
1. Нордхаузен	24000	340000	у другој го- дини 58125	у десетој години, по- сле отварања водо- вода био је годишњи бруто приход 15528 динара
2. Либек	31000	555773	у трећој го- дини 53000	
3. Есен	55450	2187700	у четвртој години 62530	
4 Хале а/с	60419	1980000	у осмој го- дини 95000	
5. Граушвајг	65938	2272309	у четвртој години 81500	
6 Диселдорф	80000	1497000	у шестој години 150000	
7. Данциг	98179	3485051	у четвртој години 13500	
(по г. Финеу, Београд	36-40000	отприлике 730000	отприлике 452600	ови се годишњи при- ходи траже од нас одмах у првој години
(по г. Јасин- ском) Београд	36-40000	отприлике 257158	најмање 150000	
(по г. Малеу Београд	36-40000	отприлике 547500	у најмању руку 167827	

Е.) Што понуђачи траже да се ослободе и од државних дажбина и царине, и

Ф.) Што ни један од понуђача не даје општини право да одкупи водовод за време трајања концесије.

Па и ако је за нас довољно и ово што наведосмо па да се сваки најочигледније увери, како су рђаве све три понуде за водоводе, и како би врло штетно било за Београд, кад би се усвојила ма која од њих, опет ћемо, ради веће потпуности, да изнесемо још јасније на видик по неке чланове појединих понуда. Тако: г. г. Фине и другови, траже у 31. члану „да им општина уступи постојеће чесме (изворнике) с' тим, да их они одржавају и оправљају, ако хоће да се њима служе“. То јест и поред тога, што имамо на данашњим чесмама (изворницима) изворске воде колико је за пиће потребно, они би нас терали да савском водом подмирујемо све потребе, јер је недају ни сиротињи бесилатно, но траже да воду за сиротињу општина плати и то још по 50 д пара кубни метар.

Најинтереснији члан ове понуде, биће на сваки начин 26. који гласи:

„У случају губитка права, настојаће се око настављања и око довршавања радова, као и око испуњења

обавеза уговорених и усвојених од стране друштва, за то ће се извршити путем јавне лицитације отворене на вредност извршених радова како на канализацију тако и на остале инсталације, рачунајући уједно и набављени материјал.

Лицитант ће сносити све обавезе, и уживати све користи произлазеће из овог акта.“

Овим чланом концесионар прописује општини шта треба она да уради са његовом кауцијом, за случај кад би он изгубио концесију!

Овај г. понуђач, и ако тражи да му се гарантује најмањи годишњи бруто приход од 233.600 динара, не даје општини никаквог удела у добити, У опште, ова је понуда такве природе, да је не би требало ни помињати.

Г. Јасински поред тога што тражи да му се гарантује најмањи годишњи бруто приход од 150 000 динара, што је већ само по себи довољно па да се његова понуда не прими. даје најскупљу воду баш оној класи наших грађана, — средњој — која ће с' тога, што је најмногобројнија, сразмерно највише воде и трошити; јер, он нуди 100 литара за 10. д. пара, или 1-м³ за 1 дин; онима, који неће трошити више од 100. литара на дан. Међу — тим, онај, који буде трошио само 50 литара, мораће такође платити 10 дин. пара, као да је узео и 100 литара, пошто нема ниже цене, а из овога пак излази: да ће онај, који не троши више од 50 литара дневно, у ствари плаћати 1-м³ воде по 2. д. као што то и данас чини. Овај је исти случај и код г. Малеа, као што смо раније навели.

Осим свега тога, сви су чланови г. Јасинскове понуде неодређени.

А да је и г. Малеова понуда исто тако рђава, као и прве две, тврде, поред досад казаног, најјасније чланови: 2, 6, 10, 12, 13, 14, 16, 20, 22, 23, 25, 26 и 27.

Јер, у чл. 2, понуђач вели да не прима одговорност за каквоћу воде, дакле, не гарантује за испуњавање једног од главних услова, а то је толико исто, или још мање, но немати водовод.

У чл. 6. условљава време грађења водовода концесијом за осветлење и обратно;

У чл. 10. вели да не прима на себе обавезу да јамчи да ће сва вода узета из реке бити добро филтрирана; а у случају мраза, поплаве или велике суше, и осталих случајева „force majeure,“ не ће да прими на себе никакву одговорност ако не буде у стању да подмири све јавне и приватне потребе у води, и да одржи у цевима довољан притисак.

По што се код нас дешавају скоро сваке године мразеви, поплаве и суше, изгледа, да би подмиривање вароши водом трцило често прекиде а тиме и сама корист од водовода дошла у питање.

У чл. 12. тражи да му плаћа општина, за време целе концесије, за ону воду која се мора трошити на јавне потребе сваке године најмање, суму од 37.500 динара.

Оволико не плаћа ни једна Београду слична варош, за воду употребљену на јавне потребе.

У чл. 13. тражи да му се плати вода и за гашење пожара.

У чл. 14. тражи да донесе од општине уверење о сиромаштини сваки онај, који би хтео да носи бесплатно воду са данашњих — већ постојећих — чесама (изворника); другим речима, тражи да се натерају сви грађани, да употребљују воду из новог водовода.

У чл. 16. тражи да се сваки који би хтео увести воду у кућу, мора абиновати најмање на две године. Ово је пак велики рок.

У чл. 20. тражи да му средња класа, која неће трошити дневно више од $\frac{1}{2}$ хектолитра, плаћа сваки кубни метар по 2 динара, као и данас. Да је то заиста тако, види се најбоље из овог става поменутог члана: „за приватне особе биће следеће цене: „Најмање 36 динара годишње што одговара 100 литара дневно.“ и т. д. а то значи: онај који потроши 100 литара дневно или 36-м³ годишње плаћаће 1-м³ по 1 динар; онај пак, који троши 50 литара дневно или 18 м³ годишње, мора такође платити 36 динара или 1 м³ по 2 д. Међу тим, ова ће вода коштати и скупље јер абонент мора да плати све цеви од главне водоводне цеви до куће и по кући, као и све радове око намештања тих цеви; осим тога мора плаћати кирију и за водомере итд.

(Наставиће се)

ПРЕАБИЛА

за камене мајдане општине вароши Београда

Члан 1.

Општина допушта свакоме да из њених мајдана за своју потребу може vadити камен на основу ових правила, која се прописују да би се осигурала интереси општине и у колико је нужно ујемчила правилност рада.

Члан 2.

Ко хоће из општинских мајдана да вади камен, пријављује се претходно општинском суду, ради одобрења.

Члан 3.

Са судским одобрењем обраћа се надзорнику мајдана да му определи место, одакле камен да вади.

Члан 4.

Кад се камен у довољној количини разбије, он се мора да слаже у фигуре од 10—15 кубних метара (висина је метар).

Члан 5.

Чим се фигуре сложе и премер затражи, надзорник мајдана јавља то одмах суду, који одређује по једног кмета, одборника или другог повереника да премеру присуствује.

Члан 6.

По извршеном премери такса за камен полаже се одмах надзорнику мајдана, који на положене суме издаје признанице из приходне књиге — Такса је од кубног метра 1. динар.

Члан 7.

За песак важе ова иста правила. — Он се мери метарским сандуцима од једног (2 метра дужине, 1 ширине и $\frac{1}{2}$ висине) или од четири (2 метра дужине, 2 ширине и 1. висине) кубна метра. За први сандук (од једног) такса је 1, а за други (од четири куб. метра) 4 динара.

Члан 8.

Сваки, коме се одобри вађење камена, сматра се као закупац мајдана и за то је дужан придржавати се ових правила и наредба, које потреба јавне безбедности буде изискивала. У противном одузима се одобрење за рад; а на случај какве кривице, бива закупац одговоран.

Члан 9.

Закупци су дужни водити нарочиту књигу, по којој би суду у свако доба могли показати: коме је и колико камена или песка препродато; а тако исто обвезани су и свакоме купцу издавати упутнице, на количине, које им продају.

Члан 10.

Надзорник мајдана има да је у мајдану лети од 5 из јутра па до 8 у вече; а иначе дужан је придржавати се свих наредба, које му се буду издавале од стране председништва општине и суда, као и увек пазити да се ни у којем не крње општински интереси. Књигу мора да води уредно а признанице наплаћене таксе увек да потписује.

Од стране општине вароши Београда — из управне седнице општинскога суда, 20. Јула 1887. год. АБр. 523.

НЕСЛУЖБЕНИ ДЕО

ПИСМА ИЗ РУСИЈЕ

(париском „Солеј“ у)

Петроград 21 јула п. н. 1887.

Руска дипломатија има да забележи данас двојак и стварни успех. Већ сигурно је, да Султан неће потврдити мисирску погодбу; а више је

но вероватно, да кнез Кобург неће примити понуђену круну од Бугарске. Наравно, да противном гласу Русије ваља приписати овај дупли пораз Инглеске: а можете и сами мислити колико је услед тога ликовање у званичним круговима нашим. Него, ако ова два успеха и јесу ласкава за самољубље руске владе, питање је, до које су јој мере и од вајде? Мисирска је погодба, доиста, пропала, али Инглеска опет остаје да влада у Мисиру. Она остаје по праву јачега или, ако волете више, по праву: „ко пре девојци — онг и двојка!“ Нека се Русија и Француска љуте колико хоће на црвену униформу (бриганску) под зидинама Пирамида, али нарочито на балама канала Суеца, Инглези слабо за то маре. „Beati possidentis — „блажени у рукама имајуши“ — рекао је кнез Бизмарк. У теорији, ни Аустрија није у Босни и Херцеговини; у ствари, међу тим, она их држи и у њима господарски влада. А ко те пита, и ко ти тражи, што више? Исто ће тако бити са Мисиром. Инглеска ће у њему остати и без јевропског пуномоћија, сак и исто као што је остала у Индији, Канади и Аустралији. Русија би, разуме се, једва чекала да ју одатле истера, али, по што у овом тренутку нема могућности, то се ограничава на протесте, и на задржавање себи права да ступи на позорницу кад њен час куцне.

Исти случај у Бугарској. Цар неће да чује за трновско савезије и његов избор, нити хоће да дозволи кнезу саксонскоме да прими понуђени и опасни поклон. Међу тим, која вајда од свега тога? Врло мала, доиста, ако икаква. Оно, Бугарска не може довска остати у власти регената које цар руски не признаје и за незаконите оглашује. Али како ће народ бугарски изаћи из овог теснаца? Русија тражи да падне регенство, а стаје на пут сваком другом могућем решењу. Ако Савезије изабере кнеза, Русија оглашује избор за неважећи, па, сљедствено, неће да призна изабраног. Ако опет Бугари нагну да врате кнеза Батенбурга, Русија прети да ће им с војском доћи. Па на шта ће све то да изађе? На мир за цело не. Како чујем, Бугари у очајању долазе на мисао, да прогласе републику; али сва је прилика да ће код њих у скоро букнути грађански рат с обе стране Балкана, што значи, крв између приврженика Русије и Аустрије. У таквом случају, биће на реду најжалоснији догађаји....

Дакле, у часу у коме вам ово пишем, положај је доиста мутан. Нама грози тројака опасност; и

то, *прво*, од завере које се вечито даве и вечито извиру; *друго*, од банкротства, које се влада упела из петних жила да отклони. Стањ наших финансија доиста је сваким дапом горе, јер пореза се врло тешко купи, а радње нема никакве. При том, берзе бечке и берлинске огласиле су нам рат, и то такав, да се сумња да кнез Бизмарк није нау-мио да нас упропасти економски, пре но што би то икада могао војнички. *Трће*, најзад, сам крвави рат, опет је у изгледу. Немачка штампа, која је обично пуна обзира према нама, ево сад као по команди удара на нас. У главном штабу петроградском почињу већ и да се узнемирују због гласова који стижу из Немачке. Тврди се на све стране да та сила удваја своје гарнизоне по градовима Шлезиије, као и да подиже велика утврђења око Торна, Познања и Кенигсберга. Да ли је то баш тако у ствари — не знам; али знам, да су ти гласови направили велику узбуну у нашим војним круговима. Него, и Русија, од своје стране, не стоји скрштених руку. Утврђење за утврђење диже се дуж Висле, а, у другој линији, и између Њемена и Двине. Чује се да ће две нове дивизије лаке коњице отићи на пољску границу да се нађу тамо за сваки случај. У исто време, једнако се хапсе немачки шпијуни, или бар, људи на које се сумња да су. Најзад, протерује се непрестано гомила за гомилом странаца из западних провинција царства. Цар је већ, актом од 16 Јула јавно честитао ђенералу Гурку умешност и енергију коју је овај показао у овоме предговору ратном.

У вези са овим предметом, сетимо се и г. Каткова! Тридесет година има како тај славни новинар енергично тражи све горње мере. Оне су вечито одбијане биле под покојним Александром II-им. Али ево данас, кад им време дође да се у дело преведу, да се словенство и германство у коштац ухвате, чувени покретач такве политике, (г. Катков) лежи можда на самртној постели, (већ је умро. Ур.) и испушта из руку перо којим је тако дуго и тако куражно у корист велике ствари словенске владао. Г. Катков је, доиста, био у Русији сила са којом је влада рачунати морала. Он је био тај који је у 1863 години, а за време буне у Пољској, дигао јавно мњење Русије противу Јевропе, чији је дух вејао кроз оне чувене окружнице кнеза Горчакова, и који је подстицао ђенерала Муравјева да врши терор по Вилни. По природи ватрен и страстан, а по логици ладан и фанатичан, Катков је одавна стекао и у Москви и у целој

Русији ону популарност која обезоружава и немогућим чини сваки напад. За старије официре, и војнике, за домаћине, чиновнике и попове, Катков је био оваплоћење мудрости, лик отаџбине, — живи глас словенства. А кад је тако, онда, може ли бити чудо, што чудна болест којој он подлеже буди толику неверицу и даје повода најразнијим оценама? Пошто је јако клонуо био за последњих неколико дана, 14-ог ов. м. наиђе изненада на њ нека врста *парализе* којој лекари не могу крсна имена да даду. Доктор Бертенсон и професори Елцински и Новоцки били позвани на врат на нос, у помоћ болноме, али само да га нађу парализава у језику и руци а — *при иотпуној свести*. На основу овог чудног факта они напишу један извештај, који, при свом лаконству му, направи читаву узбуну и изазва оцене и нагађања која ће те лако погодити. Тај извештај од речи до речи гласи: „потписани лекари јесу мњења, да парализа језика и руке није непосредно дошла од болести од које пати наш чувени књижевник.“ Па од куда је онда дошла та несрећа? Сваки се живи то пита, и хоће да види, неки прст освете, о каквом знате да је било говора поводом смрти славна Скобељева. И на двору царском велика је узбуђеност услед вести које стижу о болести Катковљевој. Цар је наредио да му се два пут на дан јавља: како је Каткову.....

Од других новости имамо то: да цара врло немало дирају догађаји у Бугарској. Даље, да кнез Бизмарк има намеру да пошаље неку ноту петроградском кабинету, у којој ће бити приговора о протеривању Немаца из земље. Буде ли то, као што не верујем, збиља покушано, да знате да ће Русија најјасније и најодлучивије одбити сваки приговор са те стране.

Мало пре вам рекох, да са финанцијом врло зло стојимо, али, при свем том живо се ради и троши ва преустројство и војске и флоте наше. Један величанствени брод убојни, по имену *Александар II-и* оклопница првог реда, биће пуштена на море идуће недеље. Црноморска флота већ је готова; балтичка ће ускоро стићи немачку по броју оклопница, јер ју далеко надмаша по снази торпедница. Нити је то све. Адмирал Читајчев, шеф генералштаба флоте, отпутовао је у Тавријску губернију да тамо устроји нову ескадру, са управним центром у Николајеву, као што је средиште оној првој у Севастопољу. Николајев је глува и нема варош, каљава зими, прашљива лети, али, са војничког гледишта, има ту добру страну, да је много боље заклоњена од бом-

бардања непријатељске флоте но Севастопољ. Положен на 16 километара у унутрашњости земље, испред села Варваровке, Николајев има и докове, и магацине и бараке и арсенале и озбиљна утврђења. Ко хоће да продре кроз ушћа Буга тај треба најпре да издржи унакрену ватру батерија Опакова и Кинбурна. А ако се оствари пројект адмирала Читакева, Русија ће у скоро имати на Црном мору два Севастопоља у место једног.

Нити се ту заборавља на сувоземну војску. Генерал Вановски развија вавредну живост. Вама је познато, да ће резервисте активне војске, чији број износи неколико стотина хиљада, бити први пут позвани под заставе ове јесени. То је нека врста пробе са мобилизацијом која личи на ваше у Француској, одређене за исто време. Само сазивање резерва извршиће се овде једно за другим по корпусима. Осим тога, најновијим указом, диже се контингент регрута за ову годину на огромну цифру од 237.500 људи. Одавна, доиста, Русија није чинила толике напоре. Упоредо са свима овим спремама чине се и неки ориџинални опити у логору код Красног села, на вратима Петрограда. Пре петнајест дана чињена је једна интересна проба на маленом рукаву Неве између острва Крестовског и Владјејне. Ту се имало видети како ради један нов систем сплавова на бурадима. По казивању стручњака опит је савршено успео. Један ескадрон коњице и једна полу-батерија чекали су знак на обали; а за четрдесет минута, и сплавови су били готови, и прелаз на њима извршен. Сваки сплав носио је на себи 25 војника, док је четворица њих било довољно за веслање. Од своје стране коњица је два пут препливала тај широки и дубоки рукав. И, ма да је вода још врло ладна, људи су на коњима у Неву скакали и прелаз сјајно изводили.

На завршетку, да вам дост вим и ново устројство које министар војни тек што издаде о управи и одбрани утврђених места. То се устројство дели у четири класе. Команданти градова *првог* реда равни су командантима корпусним; команданти градова *другог* и *трећег* реда дивизијарима, а они од малих тврдиња *четвртог* реда, пуковницима.

Сваке године, 1-ог фебруара, сваки командант града дужан је поднети опширан извештај о стању свога града. Команданат града не сме никада и ни у ком случају провести ноћ ван града. Он једини сме пуштати страна лица у град, али и то на своју личну одговорност. Сваки град мора се постојано одржавати на ратној нози; и сваке године има

градски ратни савет, под председништвом команданта, у тајности израдити план местне одбране.

У време рата, команданат има пуно право да путем реквизици је узме новаца не само од сваке јавне касе у његовом рејону, него, по потреби, и сав новац који нађе код приватних лица.

Чим се прогласи опсадно стање, команданат истерује из града све фамилије официра, војника и органа војне администрације. Он мора пазити да се никакве новине не унесу у град без његове дозволе; а тако исто избегавати сваки разговор с непријатељем. Ако предаја града постане апсолутно неизбежна, команданат је дужан одлагати ју до последњег часа, а за парламентарара изабрати најхрабријег и најпоузданијег официра.

Команданат града који је предао град има се у сваком случају предати војеном суду.

Дакле, ово је у главним потезима ново устројство градско генерала Вановског. Што се војске руске тиче, ни за тренут не треба сумњати, да ће се она тамо одређених закона најстрожије држати.

ПОДЛИСТАК

СРБИЈА

У

ДЕВЕТНАЈЕСТОМ ВЕКУ

НАПИСАО

Сен.Рене Таландије

ПЕТИ ДЕО

Пад кнеза Милоша.

Ш.

Скупишина 14 фебруара 1835. -- Кнежевска беседа. -- Патријархалне финансије. -- Читање уставног акта. -- Дани радости. -- Незгоде и опасности устава. -- Силне незадовољство у Србији. -- Сиољне опасности. -- Протести Турске, Русије и Аустрије противу Милошевог устава. -- Руска и српска дипломатија. -- Милош и изасланик цара руског. --

(Наставак)

Како му драго, брзо је дошло до тога да цео свет у Србији, изузев можда оних шеснајест саветника, буде незадовољан са уставом. Милош је, дабогме, имао начина да изради и други; — е не изгледа да му је заклетва много сметала. Али ствар се није могла одмах преломити. Није се могло одма узети оно што је онако свечано дато. Кнез се без сумње надао да ће сам народ тражити ревизију устава — кад ел' искочи један нов догађај да увећа његову забуну. *Аустрија*, у зазору од таквог једног система уставног на своме прагу, и у страху да идеје либералне и демократске, ако би узела маха у Србији не ухвате корена и код Срба и Словена сопствена јој царства, велим, Аустрија изрази тим поводом званично негодовање кнезу Милошу. Она чак упозори и Петроград и

Цариград на исту опасност. За тили часак и ево ти све три велике царевине, Русија, Аустрија и Турска, где протестују противу уставна закона нове Србије.

Руски кабинет који је тражио пута и начина да по нова предузме управу српске полотике, и да свргне Милоша, једна је дочекао прилику коју му даде кнез Метерник. Нити је то довољно рећи — по што Русија уђе у ту ствар и са неком жестином. Један од њених дипломата по имену барон Бушман, карактер надувен и заповеднички, који је био навикнут, да савија Влахе под руку своје владе, беше дошао у Србију као неки вице-краљ да покаже њеним простацима вољу цареву. Кнез Милош изађе пред а-њ до Пожаревца и, као представнику једне силе покровитељке српскога народа, укаже му највећу почит. Али барон са презрењем прими ове знаке пажње и одмах подвргне саветнике Милошеве охолост испиту.

Први који имаде да издржи ватру његову беше секретар Милошев Живановић. Г. Бушман је тражио потанка објашњења о јануарским догађајима, о проглашавању устава, а Живановић је одговарао и тачно и тактично. Кад је Рус узео реч, он је обасуо Србе читавом кишом увреда и прекора. „Како сте смели ви помишљати да сте независан народ? — кад сте ви само раја турска којој је Русија извојевала нека права. Како сте се смели ви уређивати као слободан народ, без питања оне Русије без које ви ништа нисте и ништа не можете бити. Али, више свега, како сте могли бити тако дрски да прокламујете она револуционарна начела која су Аустрија и Русија увек сузбијале, и којих никаква нација првог реда не сме да се прихвати без њихова пристанка? Г. посланик је за тим спорио Милошу титулу кнеза српског, и напао на члан, који према *хатишерифу* од 1830, утврђује кнежевско наследство Србији у лози Обреновића. По њему, Милош је био само један намесник Махмудов, коме је поверено да управља земљом српском у име Махмудово, и то само докде, док тачно врши своје дужности. А његова фамилија не може присвајати себи право које уживају, тек, владалачке фамилије независних држава. За то, шта ће ова круна на застави српској? и какво је то министарство војно и спољних послова које тај устав установљава? Против које силе мисли Србија да војује? Какви су то уговори које она хоће да закључи? Или она хоће да се бије за слободу света на страни оне Француске чија је начела усвојила? . . . — Очеvidно, руски посланик хтео је овом жестином својих речи да одмах у почетку улије страха Србима, али он је прелазео из увреда и у иронију. Тако на пример он је подругљиво питао: „а када ћу ја моћи бити представљен њиховим екселенцијама — министрима? Живановић је као паметан човек одговарао ладно и одмерено: никаква критика не збуни га и никакав сарказам не скрену га с права пута. Бранећи Милоша, он је непрестано истицао благодарност „Срба Русији. Ова умереност буде узета као страх, и дипломата руски закључи из истог да може терати даље, истим тоном. И он доиста и продужи тако са другим министрима, са Давидовићем па и са самим Милошем. С Давидовићем је поступао као с бунтовником и агентом јевропске револуције у Србији, и претио му гњевом царским. Милоша је ословио као неког једног шефа раје, као човека који не

разуме свој задатак и кога треба опоменути на ред. У исто време он подврже најкрвавијој критици његово политичко владање и приватни живот. Најзад се усуди да устражи од њега да уклони Давидовића, као и да одржи у вишим положајима крупевачке заверенике. Ни прекори, ни савети, ни претње ништа не би, дакле, уштеђено овоме поглавару Српске раје.

Милош је све то мирно саслушао, а узео је реч као човек тврдо решен да се уздржи. Он пре свега признаде неке од својих погрешака, а у одбрану позва се на своје неискуство и тешкоће самога задатка. „Па ја сам прост човек — одговарао је он смећећи се фино, — и желио бих видети на мом месту оне многе славне личности, високоумне политичаре, и веште управнике, који презиру ово што сам ја урадио. Желио бих их видети у једној изрешетаној земљи, где ваља све стварати у сред рата спољног и раздора домаћег.“ За тим племенито додаде: како је он без ичијег тражења опростио завереницима крупевачким; али само тај се опрштај односи на прошлост и неће их штитити за будућност ако би се понова бунили. „Ја сам њима опростио — рећи ће Милош — али не видим да су та господа и мени опростила што сам планове њихове покварио. Него, ја ћу их ипак оставити на садашњим положајима, и све докле год противно не заслужи.“ И тон Милошев, који у почетку беше благ и кротак, постајаше све јачи. Из сељака проговори владар. „Ја се не разумем у многим стварима управним, и примићу са свим ерцем савете људи који искрено Србији добра желе; али, ако барон Бушман хоће да ми своје назоре натураи као заговести, онда их ја као глава овог народа и чувар његових права одсудно одбијам.“

Руски посланик на послетку се увери с ким посла има. При свим манама својим овај сељак беше — *феније*. Он у истини беше глава народа, и то глава, која зна и шта хоће и шта може. Док Милош влада Србијом нека се нико не нада да ће се он потчинити политици руској. Ту није остајало друго до да се дигну незадовољници противу њега. Елементи успеха били су већ на мети — ватра је тињала под печелом. Дакле, ипак, устав Давидовићев садржавао је неке извршене тачке са руског гледишта. Требало је само избацити револуционарну начела, а задржати све што иде у прилог олигархији, обезбеђује пријатељима царевим непокретне положаје и везује руке диктатору — како би се могао оборити.

(Наставиће се)

ПОЗИВ

Општини Београд кој је потребно је неколико мајстора — односно калфи — калдрмџија, ради криљења калдрме у извесним улицама

Позивају се сви они који желе да се крпежа калдрме под надницом приме да се општинском Суду одмах пријаве.

Из седнице Суда општине Београдске 22 Јула 1887 год. У Београду.